

ШТО Ё СПАДЧЫНЕ ТАБЕ МАЁЙ?

Чаму ў музеях нашай краіны павінны быць арыгіналы рарытэтаў і якім чынам вяртаць на радзіму страчаныя культурныя каштоўнасці

У Беларусі няшмат мясцін, здольных паспрацаваць сваёй вядомасцю з Мірскім замкам. Для многіх замежных турыстаў знаёмства з нашай краінай пачынаецца якраз з чырвона-белых вежаў. Не дзіўна, што выязное пасяджэнне Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі па міжнародных справах таксама прайшло ў культурным сэрцы пасёлка Мір. Тэмай абмеркавання стала магчымасць выкарыстання патэнцыялу гістарычнай і культурнай спадчыны для ўмацавання міжнароднага іміджу Рэспублікі Беларусь.

Чысценька, але бедненька?

Нягледзячы на крызісы, людзям усё роўна даспадобы падарожнічаць. Сёння міжнародны турызм складае 7 працэнтаў у агульным экспарце тавараў і паслуг, на яго долю выпадае 10 працэнтаў сушэтнага ВУП.

Беларусь — зручная для вандроўнікаў краіна. Сюды лёгка трапіць на большасць відаў транспарту, да таго ж тут існуе практыка бязвізавага ўезду.

Разам з тым у замежных гасцей існуе шэраг стэрэатыпаў пра Сінявокую, самую папулярную з іх агучыла **намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу па міжнародных справах Вольга ПАПКО**. Напрыклад: «Беларусь — апошні «кавалак» СССР», «у беларусаў існуе культ Вялікай Айчыннай вайны», «беларусы не маюць нацыянальных сімвалаў, яны карыстаюцца сваёй мовай, замяняючы яе на рускую».

— Вядома, хочацца, каб пра нас думалі зусім іншае, — падсумавала парламентарый. — Трэба даказаць замежным гасцям, што мы жывём у еўрапейскай краіне, якая захоўвае частку еўрапейскай гісторыі, маем старажытную дзяржаўнасць, паважаем сваю спадчыну, шануем і адбудовваем помнікі. І паспрыяць зменам у стаўленні турыста да Беларусі, на маю думку, можна якраз праз задзейнічанне гісторыка-культурных аб'ектаў.

Як правіла, турысты прыязджаюць у краіну з нейкім базавым яе веданнем, хай нават на ўзроўні «нешта прачытаў» або «пачуў ад знаёмага». І перад работнікамі музеяў, экскурсаводамі паўстае задача: «любіць» наведвальніка ў мясціну. Гід з валоданнем замеж-

нымі мовамі, аўдыязапіс экскурсіі або буклет дазваляць гасцю з камфортам успрымаць інфармацыю на роднай для яго мове. Таксама патрэбны даступныя сувенірныя крамы з сімваламі або атрыбутыкай музея.

Трэцім важным складнікам, на думку Вольгі Папко, з'яўляюцца самі экспанаты:

— Прыклад. У часы маёй работы ў Мірскім замку пачула размову дзвюх жанчын. Адна з іх пасля наведвання экспазіцыі сказала: «Тут гэтак жа, як паўсюдна ў Беларусі, — чысценька, але бедненька». Быў 2012 год. З таго часу музейная экспазіцыя замка значна змянілася, але фраза засталася ў памяці. Людзі не хочуць глядзець на фотаздымкі прадметаў — ім цікава пабачыць саму гісторыка-культурную каштоўнасць. Чым больш іх захоўваецца ў музеях, тым большы прэстыж набывае краіна.

Я твайго не возьму і свайго не аддам

І тут паўстаюць пытанні рэспіцы — вяртання гістарычных і культурных каштоўнасцяў на радзіму. Справа ў тым, што новы «Кодэкс Беларусі аб культуры» змяшчае артыкул, які датычыцца неабходнасці вяртання культурнай спадчыны. Таксама ў кодэксе запісаны правы і абавязкі, якія атрымлівае камісія па вяртанні. Але сам механізм, па якім павінна дзейнічаць камісія ў выпадку, калі нешта будзе знойдзена, адсутнічае. Вольга Папко адзначыла, што ініцыятыўная група ўжо пачала работу над дапрацоўкамі ў кодэкс, якія можна было б прапанаваць у якасці дапаўненняў.

Ігар МАРЗАЛЮК, старшыня Пастаяннай камісіі Палаты

прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і навуцы, звярнуў увагу на захаванне статусу некаторых каштоўнасцяў, як аб'ектаў, што адносяцца непасрэдна да беларускага культурнага здабытку.

— Безумоўна, існуе агульная культурная спадчына, але трэба мець павагу да суседзяў, асабліва калі некалькі краін прэтэндуюць на помнік як на нацыянальную спадчыну. Гэта не значыць, што трэба закідваць «канкурэнтаў» нотамі пратэсту. Прапаную акцэнтаваць увагу на тых аспектах ідэнтычнасці, якія належаць толькі беларусам, аднак без адрыву ад агульнага гістарычнага кантэксту.

У прыватнасці, старшыня Пастаяннай камісіі прапанаваў некалькі знакавых мясцін, на аснове якіх можна актывізаваць такую дзейнасць. Гэта Хатынь, Курапаты і Бяроза-Картузкая. Там адбыліся важныя для беларусаў падзеі, і гісторыя месцаў дазволіць арганізаваць сумеснюю работу з расіянамі, украінцамі, палякамі. Такім чынам можна не толькі адсачыць гісторыю нашай дзяржаўнасці, але і зняць завесу недасведчанасці, спекуляцыі на мінулым.

— Міністэрства замежных спраў рэгулярна ставіць пытанне аб вяртанні гістарычных каштоўнасцяў падчас сустрэч з расійскім бокам. У прыватнасці, існуе пра-

станні. Думаю, што нейкі адказ на прапанову можна будзе атрымаць ужо ў красавіку — маі, — лічыць **Ларыса БЕЛЬСКАЯ, начальнік галоўнага ўпраўлення шматбаковай дыпламатыі Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь**.

Дарэчы, што датычыцца сумеснай работы Беларусі і іншых краін, то мы ўдзельнічаем ва ўсіх асноўных канвенцыях ЮНЕСКА ў галіне культуры. Магчыма, у будучыні ў транснацыянальную намінацыю трапіць і частка праспекта Незалежнасці ў Мінску — як прыклад паспяваеннай сацыялістычнай архітэктуры. Ёсць магчымасць таго, што пад міжнароднай аховай апынецца такі нематэрыяльны аб'ект, як Будслаўскі фэст. У спіс памятных дат ЮНЕСКА былі ўключаны і мерапрыемствы, прымеркаваныя да юбілеяў Францыска Скарыны і Ігната Дамейкі.

Рагнеда ЮРГЕЛЬ, yurgel@vziazda.by

Ігар МАРЗАЛЮК, старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры, навуцы:

— Калі мы гаворым пра імідж краіны, то павінны звярнуцца і да рэгулявання экскурсійнай дзейнасці. Мне неаднаразова даводзілася чуць заўвагі прафесійных экскурсаводаў наконт таго, што ў нас няма парадку ў арганізацыі экскурсійнага суправаджэння. Інакш кажучы, турыстычныя групы выязджаюць і ходзяць, дзе захочацца, гіды расказваюць турыстам што хочучы, хоць часам нават не маюць прафесійнай акрэдытацыі. У той жа час у Італіі ці, нават бліжэйшай да нас, Літве існуюць зацверджаныя, вывераныя і дакладныя маршруты і пэўны кантэнт для кожнай экскурсіі. Не думаю, што такі падыход прыраўноўваецца да цензуры. Проста гасцям трэба даваць дакладныя, пацверджаныя даследчыкамі факты.

Марына МАСТАШОВА, кансультант дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь:

— На маю думку, у Беларусі ўсё яшчэ не хапае інфармацыйных шчытоў, паказальнікаў, у тым ліку з выкарыстаннем лацінскай транскрыпцыі. Патрабуе аператыўнага вырашэння пытанне абслугоўвання ў музеях. Цудоўна, калі на знакавых аб'ектах ёсць супрацоўнікі, якія валодаюць замежнай мовай, запісаны аўдыягіды і гэтак далей. Але для большасці рэгіянальных музеяў такі падыход пакуль што застаецца марай.

Трэба адзначыць, што часта экскурсійныя маршруты застаюцца неабсталяванымі. Няма паркоўкі для аўтобусаў побач з аб'ектам, адсутнічаюць сувенірны кіёск, бістро, месцы грамадскага карыстання. Не хапае банкаматаў, і гэта сапраўды крыўдна. Уявіце, што замежны турыст, які прыехаў на Лінію Сталіна, хоча скарыстацца платнымі паслугамі, напрыклад пакатацца на танку, але магчымасці зняць або абмяняць грошы паблізу няма. У выніку мы губляем прыбытак.

ПЫТАЛЬНІК

Як знайсці дзедаву магілу пад Берлінам

і атрымаць даведку, што яны разам з бацькам былі партызанамі?

Мае бацька і дзед у вайну былі ў партызанах Старобінскага злучэння. Па расказах таты, Хаміцэвіча Адама Васілевіча 1924 года нараджэння, яны разам з яго бацькам Хаміцэвічам Васілём Герасімавічам знаходзіліся ў час вайны ў складзе партызанскага злучэння імя Аляксандра Неўскага. Тата называў і атрад. На жаль, я яго забыў. Памятаю толькі, што атрад называўся па нейчым прозвішчы. Калі не памыляюся, гэта быў атрад Бандараўца.

Дапамажыце, калі ласка, знайсці даведку, што мае дзед і тата былі партызанамі. Пры жыцці тата не хацеў, каб мы варушылі тую вайну. Дзед загінуў пад Берлінам. Вельмі хацелася даведацца, дзе ён пахаваны. Была пахавальная, але яна згубілася. Тата праслужыў, калі ўлічваць і партызанскі атрад, з 1943-га па 1949 год.

І яшчэ. Тата мне раскаваў, што, калі яго прызвалі ў войска, ім зацікавіўся асобы аддзел. У маладога байца была вайсковая падрыхтоўка. Пасля праверкі, што атрымаў яе ў партызанскім атрадзе, яго пакінулі ў спакой. Тата быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай зоркі, медаліям за Варшаву, Берлін, за Перамогу. Памёр 27 лютага 2007 года.

З павагай да «Звязды» ваш падпісчык Мікалай Адамавіч ХАМІЦЭВІЧ, вёска Доўгае Салігорскага раёна.

Каб атрымаць даведку аб удзеле ў партызанскім і падпольным руху на тэрыторыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, трэба звярнуцца ў Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Дарэчы, дакументаў аб праходжанні службы ў дзеючай Чырвонай арміі Нацыянальны архіў не мае, можна паспрабаваць звярнуцца ў Цэнтральны архіў Міністэрства абароны ў Расійскай Федэрацыі (Маскоўская вобласць, горад Падольск, вуліца Кірава, 74).

Даведка аб удзеле ў партызанскім і падпольным руху на тэрыторыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны выдаецца на бязвыплатнай аснове для ўдзельнікаў партызанскага і падпольнага руху, іх блізкіх сваякоў (муж, жонка, дачка, сын) ці для арганізацыі, якой неабходна даць інфармацыю па запыце. Як удакладнілі ў аддзеле выкарыстання дакументаў і інфармацыі архіва, патрэбная папера выдаецца на працягу двух тыдняў пасля пісьмовага звароту.

Пісаць трэба на імя дырэктара Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь па адрасе: 220114, горад Мінск, праспект Незалежнасці, 116. У запыце неабходна пазначыць прозвішча, імя, імя па бацьку таго, на каго неабходна даведка (калі гаворка пра жанчыну, тады і дзявочае прозвішча). Апроч гэтага — месца нараджэння, месца пражывання (на 22.06.1941), назву партызанскага фарміравання і/ці падпольнай групы (арганізацыі),

час удзелу ў партызанскім ці падпольным руху, пазначыць раён дзеяння (населены пункт, вобласць), прозвішчы каманднага і радавога складу.

Застаецца дадаць, што заявы падаюцца на беларускай ці рускай мовах. Пісьмовыя запыты грамадзян павінны змяшчаць: прозвішча, імя, імя па бацьку або ініцыялы чалавека, адрас яго пражывання (месца знаходжання) і/ці месца працы (вучобы), подпіс.

Што датычыцца пошукаў месца пахавання дзеда, вы (або вашы маладзейшыя родныя ці сваякі) могуць паспрабаваць правесці ўласнае расследаванне праз інтэрнэт. Міністэрствам абароны Расійскай Федэрацыі шмат гадоў таму быў створаны Абагульнены камп'ютарны банк даных, якія змяшчаюць інфармацыю аб абаронцах Айчыны, якія загінулі ці зніклі без вестак у гады Вялікай Айчыннай вайны, а таксама ў пасляваенны перыяд (АБД «Мемарыял»).

На сайце можна знайсці інфармацыю пра званне загінулага, часці, у якой ён служыў, дату і прычыну смерці (забіты, памёр ад ран, знік без вестак) і месца пахавання. Там нават выкладзены адсканаваныя копіі ўсіх апрацаваных дакументаў-першакрынці, што змяшчаюць інфармацыю аб персаналіях. Гэтыя дакументы дазваляюць з вялікай дакладнасцю ідэнтыфікаваць загінулых.

Сяргей РАСОЛЬКА, rs@vziazda.by